תלמוד בבלי · ראשונים · ריי״ף · מפרשים · מלחמת השם

מלחמת השם על גיטין

רבנו משה ב"ר נחמן [הרמב"ן]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מלחמת השם על גיטין

רבנו משה ב"ר נחמן [הרמב"ן]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מלחמת-השם-על-גיטין/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ג: 4
דף ד: 7
דף ז 9
דף יד 13
דף טו: 13
דף יט: 15
דף כד 15
דף כה 16
דף כט: 18
דף ל: 18
דף לז: 20
דף מ 21
דף מא: 22
דף מה: 24
דף מו 24

דף ג:

כתוב בספר המאור אמר רב פפא זאת אומרת עדי הגט אין חותמין זה בלא זה וכו' ראיתי לבעלי הפירושין שפי' כענין אין חותמין זה שלא בפני זה וכו' ואנן לא איתברר לן הדין סברא מדאמרי' אין חותמין זה בלא זה ולא אמרי' אין חותמין זה שלא בפני זה:

אמר הכותב אף לדידי לא איתברר לי מאי דכתב הרב ר' אברהם ז"ל משום דשמעתין הכי פירושה שני עידי הגט אין חותמין זה שלא בפני זה מ"ט גזירה משום כולכם עדים לפי שהשנים עדים הם ודמו לכולם עדים אבל כולכם סתם כיון ששנים מהם עדים והשאר משום תנאי לא בעינן שיחתומו אותם שמשום תנאי ואותם שמשום עדים זה בפני זה אלא העדים חותמין כדינן ושל תנאי ואפי' מכאן ועד י' ימים ואפי' נתגרשה באותו הגט חותמין ואפי' מתו עדים הראשונים דכיון דתנאי הוא מקיים ליה ואזיל לנפשיה ולא גזרינן דלמא לא מקיים תנאיה מידי דהוה אכל תנאי דעלמא דמקיים להו למחר וליומא אוחרא וזו שאמר רב (אסי) [אשי] גזירה משום כולכם ולא פי' משום כולכם עדים לפי שאין צורך שכך הוא במשמע ועוד מפני דברי ר"ל דאמר אפי' כולכם סתם כולם עדים הם ולפיכך אמרו אין חותמין זה בלא זה שיש במשמע שיחתמו זה בפני זה וזה עם זה ביום א' שהרי עדים הם ורבינו יצחק ור"ש ז"ל גורסין זה בפני זה מפני שזו היא הגזירה דאילו ביום א' כיון שהם עידי הגט ממתני' דיקא דתנן נכתב ביום ונחתם בלילה פסול וכן כתוב בהלכות גדולות עידי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה וה"נ כתוב בפסוקות ועל פי דברינו מסכימות כל הנוסחאות ושני התלמודין קיימין והפי' שפי' הוא אינו מוסכם ולא נכון משום שאפי' לא הלך למקום רחוק אלא מצוי בעיר לחתום היום אפשר שחתום זה ראשון מפני שהיה רוצה לפרש בים או בשיירא או טרוד במלאכתו וכמה ענינים מזדמנים בכל יום שיש לחוש שבשבילם חתם זה ראשון והניח ריוח לחבירו ואח"כ נשמט הראשון ולא חתם אע"פ שהיה מצוי בעיר ומזומן או שנשמט בעל הגט והחתים לזה הכותי או הוא מעצמו חתם בו ועוד שגם לשון הגמ' אינו מסכים עם הפירוש שאין חותמין זה בלא זה משמע אלא שניהם בבת אחת ומי שהוא חותם שלא בפניו של חבירו בלא חבירו הוא חותם:

ועוד כללא דשמעתא דשמות מובהקין ר"א בר"י דברייתא אליבא דר"ש היינו תנא דמתני' אליבא דר"ש ור"ש בין במתני' בין בברייתא אליבא דר"ע קאי דהוא רביה וכו' והכי קאמר אמר ר"ש לא נחלקו וכו' על מה נחלקו בזמן שנעשו בהדיוט וכו' עד ור"ש ס"ל כר"ע:

אמר הכותב אין פי' זה עולה כהוגן שא"כ מה תשובה השיבן ר"ש לחכמים בצידן לומר אני כדברי היחיד ואתם כדברי המרובין ועוד שלפי פירושו אין שום הפרש בין

הדיוט לערכאות בגיטי נשים ובשחרורי עבדים ולמה אמר ר"ש לא נחלקו בערכאות אלא בהדיוט והרי הדיוט וערכאות שוין ובשניהם נחלקו וכבר הוצרך (ר"ש) [רש"י ז"ל] מפני זה להחליף ולשנות הגירסא ועוד היאך אמר ר"ש לא נחלקו בערכאות וכי חכמים סבורין שנחלקו בערכאות והלא בלא עידי מסירה לא עלה על דעת ובעידי מסירה נמי הדיוט וערכאות שוין ולא אמר אדם שנחלקו מעולם שהרי במשנתינו אמר ר"ש לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט ואגיטי נשים קאי ואע"פ שראינו שמפרשים משנתינו מעיקרא בגיטי ממון והא דאמרי' ליפלוג וליתני בדידה אומרים שכך פירושו ע"כ נעשו בהדיוט שפסולין בשמות שאין מובהקין הוא דבגט אשה לענין כריתות הדיוט וערכאות שוין א"ה אפי' בערכאות נמי פסולין ופריק ה"נ קתני אבל בשמות שאינן מובהקין נעשו כשאר שטרות שנעשו בהדיוט ופסולין ואיבעית אימא לא הוזכרו אגיטי ממון קתני ורבנן היא וארישא קאי זהו עיקר פירושם וא"א להם לפרש בענין אחר ואינו נכון שא"כ לא היה לו לומר ליפלוג וליתני בדידה דמשמע דמתני' גופא ניחא אלא שהיה לו לתנא לחלוק חילוק אחר וזהו דרך כל ליפלוג וליתני בדידה האמורים בתלמוד בכל מקום אלא הכי הול"ל אלא הא דקתני סיפא לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט במאי אי בשמות מובהקין אפי' בהדיוט כשרין אי בשאינן מובהקין אפי' ערכאות נמי ועוד דקאמר תנא הרי הם כשאר שטרות שנעשו בהדיוט מי דמי פסולו של זה לפסולו של זה גיטי נשים פסולין אפי' בעידי מסירה ומשום גזירה וגיטי ממון פסולין בלא עידי מסירה ומטעם אחר משום דלא מהימני בערכאות ואי תלאן זו בזו כך היה אפשר לומר אבל בשמות שאינן מובהקים הרי הם כשאר שטרות שעידיהם עידי עובדי כוכבים שפסולין ועוד דאי בגיטי ממון בעי לאוקמיה לא היה צריך למימר חסורי מיחסרא ועוד מדקאמרי' בסיפא סיפא אתאן לגיטי ממון ש"מ דעד השתא משמע כולה סיפא בגיטי נשים שנעשו בהדיוט היא ופסולין אלא ש"מ דגיטי נשים נמי בהדיוט פסולין אפי' בשמות מובהקין ובעידי מסירה וזהו עיקר גדול שכל השמועה תלויה עליו שכך פירושה מעיקרא והא לאו בני כריתות נינהו כלומר והא אינן בתורת גיטין כלל שעדותן פסולה וכן כתיבתן פסולה ואדעתא דנפשייהו עבדי ועוד אינן בקיאין בהלכות גיטין בלשמה ובמאוחר ובמוקדם ושמא לא אמר להם כתובו וחתומו ושמא עשו אותו לגרש ולשאר כל דקדוקי הגט ומפרקי' בעדי מסירה עסקי' ועדי מסירה ודאי שמעו שנכתב בערכאות דקלא אית להו ואם ידעו שנכתב בפסול אין נזקקין לו מאחר שנזקקו לו ש"מ קים להו במלתא שפיר שסופר ישראל כתבו כהלכות גיטין אלא שנכתב במעמד הערכאות והם חתמו ולפיכך בהדיוט פסולין משום שמא לא ישמעו שנכתב בעובדי כוכבים ויהיו עדי מסירה סבורין

שישראל כתבו וחתמו בו ואע"פ ששמותיהם מובהקים כשמות העובדי כוכבים כיון דלא שכיחי עובדי כוכבים בגיטי נשים תולין שמא יש ישראל ששמותיהם מכוערין כשמות הללו ואפי' שמעו נמי שנעשה בהדיוט לא ישמעו היאך נעשה מעשה ומי כתבו שם והם תולין ואומרים שנעשה בסופר ישראל אמרו עובדי כוכבים בגיטי נשים מאי עבידתייהו לפיכך פסולין וחוששין לכל הדברים הפוסלין בגיטין ואפי' ביודעין שכדין נכתב פסולין שמא יבא לסמוך על האחרים שלא נודעו אבל ערכאות קלא אית להו כדפרישית וכן מצאתי מפורש בירושלמי דגרסי' התם אמר ר' יעקב בר אחא קול יצא בערכיים מעתה אפי' שניהם עובדי כוכבים שניה היא שאין בקיאין בדקדוקי מצות ב"ד והא ר"ש מכשיר בגיטיהם ר' בא בשם ר' זעירא אתיא דר"ש כר"א כמה דר"א אמר אע"פ שאין עליו עדים כשר כן ר"ש אמר אע"פ שאין עליו עדים כשר מעתה אפי' נעשו בהדיוט הוי צורכא להא דמר ר' יעקב בר אחא קול יוצא בערכיים ופירושו ברור ע"פ מה שפירשנו שקול יוצא לערכאות ואם לאו נכתב כהוגן שמעו ופרשי מיניה ולא אתי למיסמך עליה כשהוא פסול והקשו ופריקו עד שהעמידוה בעידי מסירה כר"א ואקשי א"ה אפי' בהדיוט נמי יהא ר"ש מכשיר גיטי נשים ומתרץ שאין אנו סומכין על עידי מסירה אלא בערכאות מפני שיש להם קול כמו שפירשנו ודברי (ר"ש) [הראב"ד] שהעמידה בשכתבו ודאי סופרי ישראל (דכשרים הם) [אפשר דהם] להחמיר ואעפ"כ בערכאות כשרין שאלמלא עשו אותו לגרש קול יצא בהן אבל בהדיוט חוששין וגוזרין כמו שפירשנו ועל הסדר שפירשנו והא דתניא אמר ר"א בר"י כך אמר להם ר"ש לחכמים בצידן לא נחלקו ר"ע וחכמים וכו' כך פירשוהו שחכמים השיבו על ר"ש שדבריו כדברי היחיד שהוא ר"ע שהיה מכשיר גיטי נשים בערכאות והוא השיב לא נחלקו בכל השטרות העולין בערכאין שכשרין מחמת עצמן כלומר בלא עידי מסירה חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים שאין כשרים מחמת עצמן אלא בעידי מסירה ובעידי מסירה לא נחלקו בערכאות שלדברי כולם כשרים על מה נחלקו על גיטי נשים שנעשו בהדיוט שר"ע מכשיר בעידי מסירה דקסבר עידי מסירה דייקי וחכמים פוסלין רשב"ג אמר אף גיטי נשים בהדיוט כשרים במקום שאין ישראל חותמין וזו תשובת ר"ש לחביריו אם שמעתם גיטי נשים בערכאות שפסולים לא שמעתם אלא בלא עידי מסירה וד"ה וכששמעתם מחלוקת ר"ע וחכמים אפי' בעידי מסירה לא שמעתם אלא בהדיוט ובתוספתא תניא כל השטרות העולין בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהן עובדי כוכבים ר"ע מכשיר בכולם וחכמים פוסלין בגיטי נשים ובשחרורי עבדים אמר ר"א בר"י כך אמר להם ר"ש לזקנים בצידן לא נחלקו ר"ע וחכמים על שטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהן

עובדי כוכבים שהן כשרים על מה נחלקו על שנעשו בהדיוט שר"ע מכשיר וחכמים פוסלין בגיטי נשים ובשחרורי עבדים רשב"ג אומר אף גיטי נשים ושחרורי עבדים כשרין במקום שאין ישראל חותם ומעתה נתבררו דברינו כולם בראיות ברורות ובטלו דברי בה"מ ז"ל:

דף ד:

ומה שכתב עוד וההיא דבעא מיניה ר"ל מר"י בלישנא קמא עדים החתומין על הגט כלומר בא"י ושמותיהן כשמות העובדי כוכבים ונראין הדברים שהן עובדי כוכבים מהו א"ל לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנום לפי שהן מובהקין וכשרין כר"ש אפי' בהדיוט משמע מהאי לישנא דכשרין וכו' לא אפשיטא וספיקא הוי וכו':

אין בדבריו תועלת לפי הפסק שלו שאפי' כשתמצא לומר פסולין כת"ק מ"מ קדושין תופסין שאינו אלא משום גזירה ודינם כדין הספיקות שגט גמור הוא מן הדין ולהכשיר כדברי היחיד לא עלה על דעת דלא קם לישנא קמא ועוד שר"י בספיקן סמך עליו כלומר כדאי הוא ר"ע לסמוך עליו בשעת הספק והדוחק הא בידוע שהן עובדי כוכבים לא והיינו דקאמר לא בא לידינו שנתיר כן אלא לוקס ולוס ותלינו בהן שמא ישראל הם וא"ת שהם עובדי כוכבים אף הן כשרים כדברי ר"ע וסמכנו עליו בספק עובדי כוכבים הא במקום שודאי עובדי כוכבים פסול לד"ה ולא תלינן בהם לומר ישראל הם ולשון הגמ' מסכים לפי' הזה שאילו לדברי בה"מ ז"ל דר"י לגמרי הוא מכשיר שמות מובהקין בהדיוט כיון שר"ל שאל אם יש לחוש שמא עובדי כוכבים הם ודנין אותן כשל עובדי כוכבים להצריכן עידי מסירה ושמות מובהקין שכשרין בעובדי כוכבים גמורים ואם תולין אותם בישראל ור"י חושש לעובדי כוכבים ולא הכשיר אלא לוקוס ולוס בעידי מסירה כדין עובדי כוכבים לא היה לו לומר והכשרנו אלא אדרבה וחששנו היה ראוי לו לומר שכבר פשט שאלתו כולה לחוש להן ולדונן כעובדי כוכבים גמורים ועוד שהוא שונה שמועותיו כדברי היחיד ויש שמפרשים מהו לחוש שמא עובדי כוכבים הן או כיון דלא שכיחי עובדי כוכבים דכתבי גיטי נשים תולין אותן בישראל וא"ל לא בא לידינו אלא לוקוס ולוס והכשרנו שאע"פ שהן שמות העובדי כוכבים יש ישראל ששמותיהן כך ותולין להקל אבל בשמות של עובדי כוכבים שאין מצוין בישראל חוששין ויש מפרשים בידוע שהם ישראל שאל אם חוששין משום דלמא אתי לאחלופי בגיטין דעלמא ולאכשורי גיטי עובדי כוכבים בהדיוט ובלא עידי מסירה וא"ל לא בא לידינו אלא בשמות מובהקין כגון לוקוס ולוס דכיון דלא שכיחי ישראל דמסקי בשמתייהו לא אתי למיסמך עלייהו

עד דידעי בהו דישראל נינהו אבל שמהתא אחרינא דשכיחי ישראל דמסקי בשמהתייהו חוששין שאם תבא להתיר בידוע יתירו מספק ומיהו בין לפירושו בין לדברינו גיטי נשים ושחרורי עבדים פסולין אפי' בערכאות ובעידי מסירה בין במקום שישראל חותמין בין במקום שאין ישראל חותמין ואפי' בשמות מובהקין וזהו דעתו של רבינו הגדול ז"ל שכתב משנתינו כפשטא ולא מצא להם צד הכשר ואע"ג דקי"ל כר"א דאמר עדי מסירה כרתי טעמיה דת"ק משום גזירה הוא כדאיתמר לעיל וכדחזינן נמי לרשב"ג גופיה דגזר ואע"ג דסבר לה כר"א ואם לבך נוקפך לדחות אותו תירוץ מפני שהקשו אלא מתנה במאי קני לה בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא ולא מתרצי בעידי מסירה ובשמות מובהקין וכר"א כמו שכתב ר"ש ז"ל זו אינה שאלה שאין אנו אומרים משנתינו ר"א היא דוקא ולא ר"מ דוקא אלא בין לר"מ בין לר"א היא שמודה ר"א בגיטי נשים שפסולין לעולם ומודה ר"מ בשאר שטרות שכשרין ועוד שמעולם לא עלה על דעת דשאר שטרות דוקא בעידי מסירה ובמובהקין הוכשרו דהא כל השטרות קתני משמע בין מובהקין בין שאינן מובהקין ועוד דאי דוקא בעידי מסירה ובמובהקין למה לי ערכאות אפי' בהדיוט נמי אלא כך אמרו דשאר שטרות כשרין לעולם וגיטי נשים פסולין לעולם והא דאמרי' כי קתני פסולא דרבנן לומר דמשום דר"א איצטריכא ליה ובעדי מסירה דלדידיה פסולא דרבנן הוא אבל פסולא דאורייתא לא איצטריכא ליה תדע דערכאות בעדי מסירה קתני להו בודאי דהיא מלתא דליתא בקדושין דאילו בלא עידי מסירה מלתא דאיתא בקדושין היא ולא קתני לה:

ועוד מתני' וחכמים אומרים בגיטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים וכו' כתב עלה הרי"ף ז"ל וה"מ לחזרה אבל עבדא לא נפיק לחירות עד דמטא גיטא לידו כדתנן האומר תנו גט זה לאשתי וכו' ואין הדברים נראין כן כמו שכתב דהא אמרי' בברייתא מה אילו עבד כהן שברח ואשת כהן שמרדה על בעלה הרי אלו אוכלין בתרומה וזה אינו אוכל אלמא נפקח ליה לחירות לגמרי כיון שהוא נפסל מן התרומה:

אמר הכותב באמת אין הדברים נראין כן כדברי רבינו ז"ל אבל זו קושיא של הבל היא דה"ק שחרור העבד חוב הוא לו כשהוא משוחרר אינו אוכל בתרומה וכך פי' רש"י ז"ל וזה אינו אוכל משוחרר אינו אוכל ומאי דקא מהדרי ליה רבנן לר"מ במתני' מפני שהוא קניט דאי בעי שקיל ד' זוזי מישראל ופסיל ליה לומר שאינו חוב לעבד יציאתו לחירות מפני המזונות והתרומה שהרי יכול לפסלו ואין מקום לקושייתו כלל אלא אם הוא שואל הואיל ולא יצא לחירות בזכות אחרים למה אינן זוכין לו והלא אין זכיה זו שזוכין בגט חובה לעבד וזו אינה שאלה לפי שאם יציאתו לחירות חובה היא לו אע"פ שאין קבלה

זו עכשיו לא זכות ולא חובה שלא יצא בה לחירות אינה קונה לו והרב יכול לחזור בו וכך הוא דין כל חובה שבעולם שאין קבלת האחרים חובה לו שאם רצה שלא יקבל רשאי שהרי אפי' בדברים שזכין לו שלא בפניו אם צווח ביום שמעו לא קנה כדאיתא בבתרא ובשחיטת חולין וכיון שכן נימא שזכין לאדם שלא בפניו אפי' בדברים שבחובה ואין הלה יכול לחזור בו ומי שקבלו לו אם רצה קנה ואם לא רצה לא קנה אלא ש"מ שכל דברים שבחובה אין קבלת האחרים כלום ויכול הלה לחזור בו ואע"פ שאין אותה קבלה לו חובה מעכשיו כ"ש שע"י אלו מגיע גט לידו וקרובי שחרור חוב הוא לעבד אבל הסוגיא שבמס' קדושין הכי משמע דבקבלת אחרים קונה את עצמו בין לדעת בין שלא לדעת לרבנן ומתני' דהתם לענין שחרור גמור תנן וכן נמי אמרי' בפ' השולח האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין והוא אומר לא עשאני חיישי' שמא זיכה לו ע"י אחרים וכן נמי מצינו זכיה אפי' בגט אשה להוציאה לגמרי כשתמצא לומר דזכות היא לה דגרסי' ביבמות המזכה גט לאשתו במקום יבם מהו כיון דסניא ליה זכות הוא לה וזכין לאדם שלא בפניו:

דף ז.

כתוב בספר המאור וטעמו של רב אשי מפורש בירושלמי מפני שנעשה כנוגע בעדותו: אמר הכותב אבל בבבלי אומר טעם אחר לגמרי משום דבעינן או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים וצריך פירוש:

ועוד וזה מצאתי מכתיבת ה"ר משה בר' יוסף ז"ל וכו' עד סד"א הואיל ולא גזר ר' יהודה וכו' ואפי' לר' יהודה היכי מתרץ הכי דגזר ר' יהודה משום דאתי לאיחלופי בקיום שטרות והא רבה לית ליה להאי סברא כלל:

אמר הכותב כל זה הבנין אין לו יסוד שמכיון שאמרו רבה אית ליה והשאלה ששאלו בגמ' רבה מ"ט לא אמר כרבא שעליה השיבו לימא בפני נחתם ותו לא לא היתה אלא כשהיה עולה בדעתינו לומר שרב' חושש לזו ולא לזו ועכשיו בטלה מאליה דהיינו טעמיה דרבה מפני שחושש לכל החששות כדי שלא תבא האשה לידי קלקול אבל מודה הוא דאיכא למיגזר משום דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ואני אתן לך ראיות גמורות שמשתקות כל מחליף זה הרי שנינו רשב"ג אומר אפי' מהגמוניא להגמוניא כלומר צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואוקימנא בא"י ומשום קיום הגט אלמא לרבה נמי צריך לומר בפני נכתב משום גזירת אחלופי בשאר שטרות וליכא למימר דרשב"ג אנחתם קאי דא"כ מאי אפי' סתם ליתני הכי בהדיא ותו ממעשה דר' ישמעאל דכפר סיסי ומעובדא

דרב כהנא דאייתי גיטא מסורא לנהרדעא כמ"ש בעה"מ ז"ל וכל זה תשובה לדברי ה"ר משה ז"ל גם דברי בעל המאור שחלק עליו והודה במקצת לומר שמאחר שהוחזק הוחזק אין מחוורין כל צרכן שהרי בא"י ובבבל לא הוחזק לאומרו שלא היה שם קלקול מעולם וא"ת כיון שהוא אומר כן צריך הוא לאומרו כתיקון חכמים שתקנו אותה בחו"ל משום לשמה וכ"ש בחו"ל אף לאחר שלמדו דהואיל והוחזק הדבר לאומרה ולא חזקה בלבד אלא אף תקנת חכמים משום לשמה דגזרינן משום חלופי שאר שטרות אפי' במקום שאין לגזור שמא יחזור הדבר לקלקולו הרי שנמצינו למידין מדבריו שבכל מקום שאומר בפני נחתם צריך הוא לומר בפני נכתב משום דלמא אתי לאחלופי והרי דבריו הראשונים שהניח הם אמת אלא שאין טעמו שלם דהא ר"מ לא בעי כתיבה לשמה ותניא המביא גט ממדה"י נתנו ולא אמר לה בפני נכתב ובפני נחתם יוציא והולד ממזר דברי ר"מ אלמא בעי ר"מ בפני נכתב והיינו משום גזירת דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ולא שהוחזק לאמרו משום דבר אחר מעולם וש"מ דרבה אית ליה נמי הא דרבא דאי לא תיקשי ליה הך ברייתא וזו קושיא לדברי שניהם ז"ל וא"ת לדברינו אנו כי אקשינן מעיקרא מאן האי תנא דבעי כתיבה לשמה וחתימה לשמה ואוקימנא כר"י ולא כר"מ תיקשי לך הך ברייתא אין ה"נ אלא ברייתא לא שמיע לן ואלימא לן לאותובי ממתני' עד דאודי לן רבה בטעמיה דרבא לגמרי ובתר הכי ניחא נמי הך ועוד שאמרו בשמועה זו מפורש אמר ר' שמואל בר"י אמר ר"י ל"ש וכו' אבל גט יוצא מתחת יד שניהם כשר ודייקינן מינה בגמ' אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדה"י אין צריכין שיאמרו בפני נכתב ובפני נחתם והא מנ"ל דלמא דקאמרי הכי וכי גט יוצא מתחת ידם מהימני וכ"ת לא הימנינהו רבנן אלא בשאמר א' בפני נכתב ונחתם הא לאו מלתא היא דהא קתני סיפא א' אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר ואר"י ל"ש אלא שהגט יוצא מתחת יד עדי כתיבה דנעשו כשנים מעידין על זה ושנים מעידין על זה ותו דאמרי' נמי בלישנא אחרינא אמר רב שמואל אר"י ואפי' גט יוצא מתחת יד שניהם פסול אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדה"י צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ונהי שצריכים למה פסול הרי אומרין כן והא אליבא דרבה היא דאילו לרבא לעולם אין שנים צריכין לומר כלום ובהא דתנן שנים אומרים בפנינו נכתב וא' אומר בפני נחתם פסול מפרשי' בגמ' דקסברי רבנן לפי שאין בקיאין לשמה כרבה ופסול אפי' כשהגט יוצא מתחת יד שניהם והיינו אפי' יוצא מתחת יד א' מעדי כתיבה ועדי חתימה דומיא דרישא אמאי הא איכא עדות כתיבה וחתימה ונעשו כשנים מעידין על זה ושנים מעידין על זה ולא עוד אלא אפי' יוצא מתחת יד עדי חתימה כשר ואדתני סיפא א' אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר

ואוקמוה ביוצא מתחת יד היחיד וההוא לישנא דרבה הוא בהדיא ואי ס"ד לית ליה לרבה דלמא אתי לאחלופי רישא נמי דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב וא' אומר בפני נחתם פסול אמאי הא דומיא דסיפא ביוצא מתחת יד היחיד דהיינו עד חתימה כשר דנעשו כשנים מעידים על זה ושנים מעידים על זה והרי ה"ר משה ז"ל אומר כן דבגט יוצא מתחת יד עד חתימה קתני רישא פסול ולרבה אינו בדין שיהא פסול לדבריו דמ"ש מסיפא אלא ודאי מכל הני שמעי' דרבה אית ליה דרבא לגמרי וחייש משום אחלופי דקיום שטרות דעלמא הלכך א' אומר בפני נחתם בין יוצא מתחת יד אחרים בין יוצא מתחת יד אין סומכין עליו ועדותו כמו שאינה לגמרי ולהאי לישנא בתרא דרב שמואל בר"י אפי' גט יוצא מתחת יד שניהם ואפי' יוצא נמי מתחת יד שלשתן פסלי רבנן ויוצא מתחת יד שניהם לאו למעוטי יד השלישי אלא שאין צריך לפי שביוצא מתחת עד כתיבה ועד חתימה דומיא דרישא קאמר והרי הוא כיוצא מתחת יד כולם ואוקימנא טעמייהו דרבנן משום גזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו פי' וגזירה נמי משום אחלופי שכיון שאנו מצריכין אותם לומר בפני נכתב ובפני נחתם משום גזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו אין היחיד האומר בפני נחתם נאמן אע"פ שהיה בדין מאחר שהגט יוצא מתחת ידו ולקיום הגט אין אנו צריכין לפי שמאחר שהעיד נתקיים הגט ואפי' אתי בעל ומערער לומר מזוייף הוא לא משגחינן ביה וכיון שהגט נתקיים בחותמיו על פי היחיד אתי לאחלופי הואיל ולא אמר אלא בפני נחתם ור"י סבר לא גזרי' הלכך אינן צריכין לומר כלום לא משום קיום הגט ולא משום לשמה וכי אמר נמי לא מהני לקיום ואי אתי בעל ומערער וטעין מזוייף הוא משגחינן ביה שאם אתה אומר נאמן ולא תזקק לעדים אכתי איכא למיגזר כדגזרי' במביא גט בא"י וחושש שלא תזקק לעדים כדאמרי' בעובדא דכפר סיסי ודרב כהנא שאין לך מקום שהיחיד נאמן בעצמו לומר בפני נחתם משום דלמא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא עד שיאמר בפני נכתב ואם תשאל לדברינו אנו מאי קא קשיא ליה לרבה לימא מתני' בלאחר שלמדו וכדמתרץ רבא בלישנא קמא דכיון דרבה אית ליה דרבא אפי' בגזירת אחלופי לאחר שלמדו רבה ורבא שוין בו זו אינה שאלה חדא דגמ' לתרוצי הך לישנא דר"י מהדר דלאו לאפוקי ליה מיהת מדרבה ועוד דלישנא קמא לרבה לא אתיא ליה דמאי דוחקיה דר"י לאוקומה למתני' לאחר שלמדו דוקא ובאין גט יוצא מתחת יד שניהם דוקא כיון דבגזירה דאתי לאחלופי פליגי לוקמה למתני' קודם שלמדו כפשטה ובין גט יוצא מתחת יד שניהם בין אינו יוצא ובגזירה דחילוף פליגי ולימא נמי דבגט יוצא מתחת יד שניהם לאחר שלמדו אין צריכין וחד מהני לישני דר"י בעי רבה לתרוצי כשמעתיה ומיהו אי בעי רבה מצי מוקים מתני' לנפשיה קודם שלמדו

ואפי' גט יוצא מתחת יד שניהם ומצי למימר הא לאחר שלמדו וגט יוצא מתחת יד שניהם לא צריך והיינו פשטה דרב הונא לשמואל בפ"ק דמוקי לה רבה כוותיה וההיא לאו אליבא דהך לישנא דר"י אתיא דהא קאמר התם שנים שהביאו גט אין צריכין ורב הונא ודאי לאו כר"י פשט ליה לשמואל אלא ש"מ דרבה גופיה מצי מוקי מתני' דלאו כי הך אוקמתא אלא כסברא דלישנא קמא שנים שהביאו גט אין צריכין וכדפרישית ועוד יכול רבה לתרוצי כי הך לישנא בתרא דר"י בקודם שלמדו וביוצא מתחת יד שניהם רבנן פסלי משום עד חתימה דהוא יחיד ואתי לאיחלופי ור"י לית ליה חילוף כלל ונכתב גופיה משום לשמה הלכך מכשיר היה אף בראשונה אלא דסברא דגמ' היא להך לישנא דכולהו גזרי משום חילוף ואורחא דתלמודא הוא דנאדי בחד לישנא מסברא דאידך לישנא דאי ס"ד בחילוף פליגי אמאי מוקמיה מתני' לחומרא ביוצא מתחת יד שניהם לוקמה לקולא כלישנא קמא אלא משום דסברי כהך לישנא דכולהו אית ליה גזירת חילוף ועוד מדקתני ברייתא בזו למעוטי נחתם ולא נכתב ואי קודם שלמדו א"נ לאחר שלמדו וגזירה שמא יחזור פשיטא דבעי כתיבה לשמה ולא מצי לתרוצי כדמתרץ גמ' סד"א וכו'. והשמועה פשוטה לפניך לפי דרך זו וכך פירשה ר"ש ז"ל והראיה הגמורה מה שאמרו אליבא דרבה בדר"י דאע"ג דלא גזר משום שמא יחזור הדבר לקלקולו משום דלמא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא גזר והפירושים שפירשו בו ה"ר משה ובעל ספר המאור הזה ז"ל הם יעידו על עצמם ומה שפירשו בהא דאיתמר בפ"ק א"ה יכול נמי אפי' יכול נמי לא נימא אלא בפני נחתם ותו לא אינו כלום וכבר בטלנוהו למעלה ברוב הראיות שכבר כתבנו לומר דלרבה אית ליה גזירה משום דלמא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא ועוד שהוא ראוי ליבטל מאליו שא"כ לא הוה לן למימר א"ה יכול נמי דמשמע יכול כשאינו יכול אלא היה לו לפרש ולומר יכול נמי לא לומר בפני נכתב אלא שמעתתא כפשטה ופירושה כמשמעה דמקשי' מעיקרא בשלמא לרבא ניחא דמתני' פלוגתא דבין א"י לחו"ל קמ"ל וקתני בא"י אם יש עליו עוררים כלומר שמותרת לינשא ואם בא הבעל וערער מתקיים בחותמיו ובמדה"י קתני אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו כלומר שהיא צריכה לחזור אחר עדים לקיימו ואסורה לינשא עד שיתקיים הגט בחותמיו כלומר מפי שנים ואין היחיד נאמן בקיומו וכל חומרא דאית ליה לתנא במדה"י קתני אליבא דרבא אלא לרבה קשיא ואוקמה לאחר שלמדו ואקשינן א"ה קולא דחו"ל קתני לומר שיש מקום דסגי ליה בקיום הגט א"כ ליתני אפי' יכול דהשתא משמע דקולא זו בשאינו יכול היא אבל ביכול לא סגי ליה בקיום הגט מדלא קתני סתם המביא גט ממדינת הים ולא נכתב בפניו אם יש עליו עדים יתקיים בחותמיו דשמעת מינה תרתי דסגי ליה בקיום

אפי' ביכול ולא סגי ליה בלא קיום אפי' בשאינו יכול ופריק דהכי ודאי הוא דיכול לא סגי ליה בקיום גזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו וזה כפתור ופרח:

דף יד.

ועוד כתב הרי"ף ז"ל לחומרא עבדינן וכו' עד כלישנא בתרא דר' זירא אע"ג דלא הוחזק לא נהדר:

אמר הכותב אבל ר' זירא גופיה לא אמרה אלא במקום שהשיירות מצויות וכאן אע"פ שעבר אדם שם הואיל וידוע שלא עברה שם שיירא כמקום שאין השיירות מצויות דמי ואי לא הוחזקו יחזור זו מתשובת הרב ר' אברהם בר דוד ז"ל וכבר כתבנוה בארוכה במקומה במס' יבמות:

דף טו:

ועוד תניא רבי אומר יורשים שירשו קרקע נראה לי דאסיפא דמתני' קאי וכו' דבפני ב"ד כמלוה בשטר דמיא וגביא מן היורשין שירשו קרקע:

אמר הכותב אטו רישא מי לא גביא הא קי"ל מלוה על פה גובה מן היורשין ואם משום שמא יטענו פרע אבינו הא לא מהימני דהוה ליה כמת בתוך זמן שהרי קבעו לו זמן לגורן וקי"ל דגביא אפי' מן היתומין בלא שבועה דלא עביד איניש דפרע בגו זימניה כדאיתא בבתרא פ' השותפין וכ"ש הכא דלאו לפרעון קיימא כלל ועוד דא"כ אפי' בב"ד נמי צריך ליטול רשות שמא יהיו טוענים פרע אבינו שהטוען אחר מלוה בב"ד פרעתי נאמן כדאמרי' במציעא פ"ק בא מלוה לכתוב אין כותבין ונותנין לו וכשאמרו גובה מן המשועבדים ולא מצי למימר פרע ה"מ דלא צייית דינא א"נ איתברר דלא פרע כדפריש רבינו הגדול ז"ל התם ועוד שאם מן הדין מלוה בפני ב"ד נמי כמלוה בעדים דמיא לא אמרו אלא במעשה ב"ד שחייבו אותו לפרוע שכיון שנתעצמו בדין ונדונו על פיהם יש לה קול אבל לא במלוה בב"ד ואפי' תאמר כאן עשאוה כמלוה בשטר מפני התקנה אם כמלוה אחרת היא זו לא יהא אלא דנקיט שטרא אי טענו פרע מי לא משתבע ועוד הניח מלא מחט היאך גובה מלא קרדום מן הדין בלא רשות יתומים הא אינהו אמרי ליה הילך דמי מלא מחט ובר מן דין רישא דמתני' מי לא עסקינן במלוה אותם בשטר ואעפ"כ צריך ליטול רשות מן היורשין אלא ודאי אירישא קאי ואע"פ שהן חייבין לשלם צריך ליטול רשות מהן שמא יחזרו בהן שהרי כהן עצמו יכול לחזור בו ואם נתנו לו רשות מפריש עליהן אפי' הניח מלא מחט מפריש עליהן מלא קרדום שכיון שאפשר לו לגבות כל חובו

כמעשה דקטינא דאביי נמצא ששעבוד כל חובו קיים והואיל ונתנו לו רשות להפריש עליהן רשאי אבל כשירשו מטלטלין אע"פ שנתנו לו רשות אינו רשאי שהחוב כבר אבד שעבודו ואין מפרישין על האבוד שלא שנינו אלא המלוה מעות אבל כהן שאמר לישראל הפרש עלי והן שלך במתנה אפי' כשהוא קיים אינו מפריש לא במכירי ולא במזכה ע"י אחרים ואצ"ל שלא עשו בו שאינו זוכה כזוכה וכדאמרי' נמי בשחיטת חולין האי כהנא דאית ליה צורבא מרבנן בשבבותיה ודחיקא ליה מלתא ליזכי ליה מתנתא ואע"ג דלא אתי לידיה במכירי כהונה ואיתמר עלה אימר דאמרי אנא דלא אפשר ליה רבא אפשר ליה ש"מ שלא התירו כן אלא מפני תקנה תדע דארישא קאי דקא פסקי עלה מתני' מת צריך ואי אסיפא קאי הוה להו למימר אינו צריך ליטול רשות ותניא רבי אומר ובלבד יורשין שירשו ותניא נמי בתוספתא כוותיה המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני ומתו צריך ליטול רשות מן היורשין אלו הן היורשין רבי אומר כל שירשו ראב"י אומר המלוה מעות את הכהן ואת הלוי בפני ב"ד. ואע"פ שאין אני צריך עוד לראיה אכתוב כאן מה שבא בתלמוד א"י בענין הזה מפני שיש לנו בו סיוע ר' אבהו בשם ר"ל דר' יוסה היא דתנינן תמן שר' יוסי אומר כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות ר"מ מחייב כלום אמר ר' יוסה אלא בקיום ברם הכא עד כדין הוא בעי מודע ר' אבהו בשם ר"י במכרי כהונה ולויה היא והא תנן עני ויש מכר לעני אתא עובדא קמיה דרב אמי בבן לוי שהיה חייב לישראל מעות ואמר לו הפרש עליהם מחלקי א"ל ולא תנינן המלוה מעות את הכהן וכו' בשהלום ע"מ כן אבל אם לא הלום ע"מ כן לא ר' זעירא אמר ואפי' לא הלום ע"מ כן חיליה דרבי זעירא מן הדא וכן בבן לוי שהיה חייב מעות לישראל ואמר לו הפרש עליהם מחלקי לא יהא גובה ומפריש שאין לוי עושה לוי לא אמר אלא לא יהא גובה ומפריש הא משלו מפריש וזו ראיה למה שפירשנו שאע"פ (שאין) [שהן] חייבין לשלם אינו רשאי להפריש שלא ברשותן ובמקום שאינן חייבין לשלם כגון שירשו מטלטלין אע"פ שנתנו לו רשות אינו רשאי להפריש עליהם אפי' במכירי:

זאת ועוד אחרת שהם אמרו ר' חמא בר"ע ור"י בר חנינא ביורשי כהונה ולויה היא מתניתא אבל ביורשי עני אין לעוני נחלה תני בר קפרא אין לך שאינו בא לידי מדה זו אם לא הוא בנו אם לא בנו בן בנו הדה אמרה הלוה יכול לחזור בו המלוה מהו שיחזור בו נשמיענה מן הדה המלוה מעות את העני והעשיר אין מפרישין עליהם שאין מפרישין על האבוד וזכה עני במה שבידו הדה אמרה המלוה אינו יכול לחזור בו לית הדא פליגא על רב דרב אמר יורש כמשועבד כשם שאין מלוה בעדים נגבית מן המשועבדין כך אינה נגבית מן היורשין פי' ולמה מפריש על היורשין אע"פ שנתנו לו רשות הואיל ואינן

חייבין לפרוע נעשה כמי שלא הלוה את אביהם שאינו מפריש עליהם אע"פ שנתנו לו רשות כדאמרי' ומהדרי פתר לה במלוה בשטר ר' אבהו בשם ר"י מלוה בעדים נגבית מן היורשין ובלבד יורשים שירשו קרקע כהדא אילין דבר נחמיה אשאלון לצבורא פריטין [אתא עובדא קמי' רבנן אמרין לון לית ציבור כולו עתר לית ציבור כולו מייט פי' אשאלון לציבורא פריטין] לצורך ענייהם ומלוה על פי היתה שהלום להיות מפרישין עליהם מחלק צדקה וחובה שקבלו עליהם וארכו הימים ומתו האבות ונשארו הבנים ובאו להפריש על עצמם ואמרו חכמים שאין צבור כולו עשיר ואין צבור כולו עני מלשון ומטה ידו ר"ל שאם נתנו להם רשות מפרישין ואע"פ שאמרו למעלה אבל ביורשי עני אין לעוני נחלה לומר שאפי' נתנו לו רשות אינו מפריש עליהם התם במלוה עני אחד שאם הוא עני אפשר שבנו יהא עשיר שאין עוני ירושה לדורות אלא גלגל הוא שחוזר בעולם אבל צבור אין כולם עשירים שלא יהיו צריכין לפרנסת העניים לפיכך מפרישין עליהם ברשותו. וכבר נתברר פירושה של שמועה בירור אמיתי:

דף יט:

ועוד תנן התם המלוה את חבירו על המשכון וכו' עד א"ל שאני משכון הואיל וקני ליה וכו' ואיכא דקשיא ליה וכו' והפי' הנכון כך הוא א"ל שאני משכון הואיל וקני ליה כדר"י כלומר מינו דמשכחת לה צד דקני וכו':

אמר הכותב אלו דברים בלא טעם אבל אנו כבר הארכנו בענין זה בפ' שבועת הדיינין על דעת הגאונים ז"ל:

דף כד.

ועוד הא דתנן אומרים לה שתיקותיך יפה ליך מדיבוריך פי' הרי"ף ז"ל בהלכות משום דאמרי' לה השתא היא דברית ואין הפי' הזה נכון שאין לאיילונית בריאות לעולם:

אמר הכותב אבל רבינו הגדול כך אמר מאחר שזו יש לה סימני איילונית שלא היו לה דדים ומתקשה בשעת תשמיש ולא היו לה שערות לפיכך היו סבורין בה שהיא איילונית והיו מוציאין אותה בלא כתובה אע"פ שנודע עכשיו שלא היתה איילונית אומרים לה מחמת עקרות וחולי אחר שהיה בך נראו עליך אותן סימנין כדאמרי' בעלמא הנך סימנין זימנין אזלי מחמת כחישותא והשתא הוא דברית וכתובה לית לך וכיון שאין ליך כתובה ודבוריך אינו מועיל שתיקותיך יפה לך שלא יערער עליך הבעל אע"פ שכבר יודיעוהו שלא יחזיר:

דף כה.

כתוב בספר המאור אמר ר' יצחק ב' כיסין קשורין מצאת לי והלה אומר לא מצאתי אלא א' נשבע. פי' אע"פ שלא ידע בעל האבידה במציאתו אלא מתוך דבריו של המוצא וכו' עד ואוקימנא הוא דאמר כראב"י וכו'. והכי נמי אוקימנא בשבועות בדאמר ליה ברי לי: אמר הכותב בזה הגאונים והחכמים אומרים אינו אלא כמשיב אבידה ופטור שכל טוען כך אמר לי אבא טענת שמא הוא ואם כפר בכל נמי אינו נשבע היסת וכך כתוב בהלכות גדולות וה"נ משמע בפ' יש נוחלין דתנן זה אחי אינו נאמן ויטול עמו בחלקו ואוקימנא דקאמרי אין אנו יודעין ואסקינן דכמנה לאחד בידך דמי ש"מ דלא מצי טעין האי ברי אפומה דאחוה ואע"ג דהתם הוה לן למימר מתוך שנאמן להפסיד חלקו ודאי קושטא קאמר כ"ש בא בטענה שאמר לי אבא שאין זה ברי שמא טעה בחשבונו או להשביע את עצמו אמר או ענין אחר הצריכו לומר כן אבל שלא לצורך פי' כן שהיה לו לומר כגון דאמר ברי לי שלא האכלתיו שכך הודית לו בפני מיתתו של אבא ואין כל דבריו בכאן מתוקנים שא"א שיהיה נשבע בענין זה שאמר לפי שקדמה הודאה לתביעה וכל שקדמה הודאה לתביעה אינו נשבע שאם הודה בחמשין ואח"כ טענו מנה פטור כדאמרי' בשבועת הדיינין טענו חטים וקדם והודה לו בשעורים אם כמודה פטור אלמא אע"פ שהשלים הלה דבריו ונמצאת טענתו חטים ושעורים והודה באחת מהן פטור משום דבעי' טענה ואח"כ הודאה. ואל יטעוך מיעוט נוסחאות שכתוב בהן שני שוורים קשורים מצאת לי והלה אמר מצאתי לך והחזרתי לך א' מהן והלה אומר לא החזרת לי נשבע משום שכל שטוען שני שוורים כטענו שלא החזרת לי או ששבועה זו לא בלשונה נאמרה ואין מוקדם ומאוחר בה וכן דרך התלמוד בכל מקום שאינו חש לפרש דברים שלא במקום עיקרן אבל דבר מפורש ופשוט הוא שאין אדם מתחייב שבועת מודה מקצת אלא במודה מקצת הטענה כלומר טענה ואח"כ הודאה ולשון חכמים מוכיח שאמרו בכ"מ מודה מקצת הטענה וכ"כ רבינו האי גאון בשרשי השבועות שלו ורב יוסף הלוי בפירושיו ואינו צריך לפנים. ועוד יש דבר קשה בפירושו של בה"מ ז"ל שאם מתוך דבריו טענו פטור הוא מן הדין לדברי הכל דהוה ליה הפה שאסר הוא הפה שהתיר אלא שיכול הוא לתלות באילן גדול בכך שמקצת הראשונים אמרו שאין דין מיגו לפטור מן השבועה והוא יהא מפריז על מדותם לומר שאפי' בכאן שטענתו בעצמה טענת שמא היא כיון שמתוך הודאתו של זה נעשית ברי נשבע ורחוק הוא. ומה שתמה על רבינו הגדול ז"ל מאחר שפסק כראב"י על מה לא כתב הא דר"י אין זה תימה על דעת הראשונים שהם אמרו דראב"י ורבנן בטוענו בנו שלא מתוך טענתו פליגי דרבנן סברי בו הוא דאינו מעיז אבל בבנו מעיז

שאין ברי שלו ברי גמור שאפשר שהיה לו ממון אחר בידו ועכשיו עשו חשבון ועלה זה בזה או קנוניא היתה ביניהם להשביע אותו או משום שלא תטרוף דעתו עליו הודה לו או הודאה בטעות היתה הלכך מן הדין פטור ולא מפני התקנה כדאמרי' נמי בכמה [דוכתי] אבל פקדון מעיז ומעיז וראב"י סבר בבנו אינו מעיז ומן התורה הוא חייב ואין כאן מפני תיקון העולם שלא מתוך טענתו בא לו ופי' בטענת עצמו שאפי' בטוענו קטן נמי נשבע זו היא טענת עצמו שאינו נשבע אלא מפני שאינו מעיז פניו בבנו של בעל חובו וכדמתרץ רב מעיקרא בטוענו קטן אבל במתני' מודה ראב"י שהוא פטור מפני תיקון העולם שאם אתה מחייבו אין לך מגביה מציאה להחזירה כדי שלא יטעננו הלה ויביא אותו לבית השבועה הלכך קם ליה ר"י דלא כחד אלא דתניא כוותיה ובלשון הזה כתב ר"ח ז"ל הוא דאמר כר"א ולא עמדה דאפי' ר"א אית ליה משיב אבידה פטור ולא חלקו ר"א וחכמים אלא בהא דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו וכו' ולפיכך השמיטה רבינו הגדול ז"ל וכן משמע בלשון הגמ' דקאמר בו הוא דאינו מעיז אבל בבנו מעיז ומעיז ועוד דאלת"ה ראב"י ליתני בדידיה פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו כיצד מנה לי בידך והאכלתיך פרס נאמן בשאין הלה טוענו ברי שיש לך בידי אלא מתוך טענתו משיבו ברי לי שלא האכלתני וליתני וחכמים פוטרין נמי בו וה"נ מוכח בפ' האשה שנתארמלה ואע"פ שיש צורך להאריך קצת בפי' השמועה בזה נהגנו לקצר והמחלוקת שבין מקצת הגאונים ורבינו ז"ל עיקרן ממקום זה שיש מפרשין אלא בדרבה קא מיפלגי בטוענו קטן אבל בטוענו גדול אפי' רבנן מודו והא דאמרי' בשבועות מה לי הוא מה לי אבוה בטענו גדול בין היורשים דומיא דבין שניהם ואתיא אפי' כרבנן וי"מ דרבנן אפי' בטוענו גדול פטרי וכן פרש"י ז"ל הלכך אתיא כראב"י וזהו דעת רבינו הגדול בזקנותו שפסק הלכה כראב"י ועוד סמך דבריו משום דקי"ל משנת ראב"י קב ונקי כדאמרי' בפ' החולץ אביי סבר לה כשמואל דאמר הלכה כהלל ומוקים לה לראב"י אליבא דהלכתא כי היכי דלא תיקשי הלכתא אהלכתא ותו איתמר נמי בפ' הבא על יבמתו ואם נישאת ראב"י אומר הולד חלל וחכ"א הולד כשר ואיתמר עלה מ"ט דר"א בן יעקב ס"ל כר"א והוינן בה ומי סבר לה והא קי"ל דמשנת ר"א בן יעקב קב ונקי ואילו בהא א"ר עמרם אין הלכה כר"א שמעי' מינה דמשנת ר"א בן יעקב אפי' במקום רבים קב ונקי הוא וכן מוכיח נמי בפ' הדר בעירובין ומיהו האי כללא היכא דלא איתמר אבל היכא דאיתמר אין הלכה איתמר והכי אמרי' בפ' כיצד מעברין וכל היכא דאיתמר הלכה כר"א בן יעקב למידי איצטריך וכולן צריכות תלמוד:

דף כט:

כתוב בספר המאור איתמר בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין וכו' כתב עלה הרי"ף ז"ל מתחלה בהלכות הלכתא כרב הונא ולבסוף חזר בו וצוה להגיה בהלכות והלכתא כוותיה דר"ח דסוגיין כוותיה וה"ר אפרים ז"ל הכריע כדברי הרב הראשונים וכו' דליכא דמכחיש ליה:

אמר הכותב זכיתי בהלכה זו לנוסחא הראשונה מוגהת בטהרת הקדש מכתיבת המחבר ז"ל וכך היה כתוב בה חזינן מאן דפסק כר"ח ואנן לא ס"ל הכי דרב הונא רבו של ר"ת ואין הלכה כתלמיד במקום הרב הלכך הלכתא כרב הונא וגבי קושיא דליהמניה לשליש כתיב באותו נוסחא ואי קשיא לך הך קמייתא דאמרי' שליש לא מהימן ואע"ג דקא נפיק גיטא מתותי ידיה והכא אי נפיק גיטא מתותי ידיה נאמן התם בעל קא מכחיש ליה הלכך איתרע ליה שלישותו והכא בעל קא מהימן ליה עד כאן דבריו הראשונים והרי תלמידיו מתגדרין עליו במחקין שלו ומכל מקום הדבר ראוי להחמיר:

דף ל:

ועוד כתב הרי"ף ז"ל צרור וזרקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים וכנגדו בקטנה מתגרשת בקדושי אביה פי' כגון שמת אביה וכו' עד ולעולם ה"ה לקטנה שיש לה אב וכן נראין הדברים:

אמר הכותב אבל צריכין אנו לחוש לדברי רבינו ז"ל ולא עוד אלא שאף רבינו האיי גאון אביהן של ישראל כך כתב בתשובתו דנערה דוקא אבל קטנה שיש לה אב אביה ולא היא ובודאי מתני' נמי דיקא מדלא קתני קטנה להודיעך כחן דרבנן דכח דהיתירא הוה עדיף ליה ואפי' ר"ש שכתב במס' קדושין ה"ה לקטנה נראה שחזר בו כאן במה שפי' שקבל בה אביה קדושין ומת ועוד שנה בפ' המגרש דתנינא קטנה מתגרשת בקדושי אביה ופי' אם קבלה את גיטה לאחר מיתת אביה אבל יש לנו קושיא גדולה כנגדם דגרסי' במס' קדושין איתיביה קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה הא הגיע גט לידה מיהא הוי גט וקס"ד לאוקומה בשיש לה אב ואפשר שהיה ר"נ יכול לומר וליטעמיך בשיש לה אב אפי' הגיע גט לידה נמי לא תתגרש וכן נמצא בכמה מקומות שהיה יכול לומר וליטעמיך וכל דבמסקנא לא קיימא איכא למדחיה מהלכה ומסקנא דהתם הא תריצנא בד"א בשאין לה אב אבל בשיש לה אב אם אמר אביה וכו' ולא קתני בקבלת עצמה בשיש לה אב כלום:

ועוד יש לי ללמד עליהם ז"ל זכות דלרבא דאמר התם נערה עושה שליח ס"ל דיד אביה

יד יתירה הוא דזכי ליה רחמנא ולטעמו אפשר דאפי' קטנה נמי ואיהו קס"ד לאוקמה למתני' בשיש לה אב אבל מאחר דקי"ל כר"נ דפשט ליה דאינה עושה שליח שאין הנערה במקום אב אלא כשליח שמנתה תורה בדבר שמכנסת עצמה לרשות אביה ולא זכתה לעשות שליח ומעתה קטנה שאינה בתורת שליחות ואין לה יד בשל אחרים כלל אביה ולא היא דהדרינן לפשטה דמתני' נערה ולא קטנה לפי שהיא זוכה בגט לאביה ואין לקטנה שיש לה אב יד לשום דבר להכניס עצמה לרשות אביה ולא להוציא אבל נערה כיון שישנה בתורת שליחות וזכייה ירדה תורה לסוף דעתו של אב שהוא רוצה שתכניס עצמה לרשותו ואין לו קפידא בגירושין שישנן בע"כ וכל זה לסמוך על קבלת רבותינו הראשונים וסעד יש להם מזו שאמרו קטנה מן האירוסין אין עושין בה מאמר אלא מדעת אביה והנערה בין מדעת אביה בין מדעת עצמה ומדמו בגמ' דהאיש מקדש מאמר לגירושין ובמאמר דבע"כ ואפ"ה נערה אין קטנה לא אלמא בגירושין נמי נערה ולא קטנה במשמע:

ושוב מצאתי להם סיוע בירושלמי דגרסי' התם בפירקין דהתקבל נישאת היא ולא אביה קטנה אביה ולא היא נישאת בין היא בין אביה אם יש בה דעת היא ולא אביה פי' קטנה המאורסה אביה מקבל גיטה ולא היא ואם נישאת בין היא בין אביה אין מקבלין לה ואינה מתגרשת שמכיון שנישאת שוב אין לאביה רשות בה ואם יש לה דעת היא ולא אביה וש"מ דקטנה המאורסה בין שיש בה דעת בין שאין בה לעולם אביה ולא היא כדברי הראשונים ז"ל ומה שהוקשה בשתי מדות הראשונות כאן ובפ' ב"ש אינה קושיא ואע"פ ששנינו כל שאינה יכולה לשמור את גיטה כשם ששנינו שאינה יכולה לשמור קדושיה הרי פירשו בברייתא שאינה צריכה שתהא יודעת לשמור את גיטה שמירה מעולה אלא כל שמבחנת בין גיטה לדבר אחר וזה סיוע לגירסת רבינו ז"ל ומדקתני בברייתא היתה יודעת לשמור את גיטה מתגרשת ש"מ אפי' לכתחלה להוציא מן התירוץ שלו שכתב ביבמות ומה שפי' במדה השלישית של רבא שהוא סמוך לפירקן ומופלא סמוך לאיש ורבא כר"י דברי הרב ר' יעקב הם ונכוחים הם אע"פ שאמרו בפ' יוצא דופן אמר רבא הלכתא תוך זמן כלפני זמן ורב שמואל בר זוטרא מתני לה לשמעתא דרבא בהאי לישנא אמר רבא קטנה כל י"ב ממאנת והולכת מכאן ואילך אינה ממאנת ואינה חולצת משום שחוששין שמא נשרו אלמא לאו כר"י ס"ל אלא שיש לומר ההוא לישנא דרב ושמואל פליגא אשמעתיה דרבא דהכא ולזה הפי' נאמר שמה שכתב רבינו גם הגאונים בחבוריהם דברי רבא כמה שהם מפני שלא הוצרכנו לפרש שכבר פסקינן הלכה ביבמות עד שתביא שתי שערות אבל יש לתקן דברי רבא כהלכה שעונת הנדרים

לקטן הוא מבן י"ב שנה ויום אחד שאע"פ שהביא שתי שערות נדריו נבדקין וכנגדו בקטנה שהגיע לכלל השנים הללו שהיא בת י"ב שנה ויום אחד חולצת דלגבי קטנה גדלות היא והוא שהביא שתי שערות שהאשה ממהרת לבא לפני האיש כדתנן במשנת יוצא דופן ואל תתמה על לשון הגמ' שהוא קורא אותה קטנה והיא נערה שכלפי שאמרו ג' מדות בקטן אמרו בלשון הזה ואינו אלא כאומר וכנגדו באשה חולצת וזו שאמר רבא ביבמות עד שתגיע לעונת נדרים לדבריו דרבי קאמר כדמפורש בגמ' בהדיא ואפשר דרבא גופיה הוא דמסיים בה והלכתא עד שתביא שתי שערות ושמא זהו סמך רבינו הגדול ז"ל בדברי רבא אלא שיש ידים לפי' הראשון מפני שכאן וכאן אמרו דבר אחד:

דף לז:

כתוב בספר המאור כתוב בהלכות כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי וכן הלכתא כתב עלה ה"ר אפרים וכו' ובודאי שהשמועות הללו צריכות לתשלום חבור ההלכות אלא שלא עלו לפי' ה"ר אפרים ז"ל כהוגן וכו' דבדאמר לה מעכשיו לא איצטריכא ליה לרמי שאפי' נקרע הגט או שאבד מגורשת:

אמר הכותב אינו אלא מן המתמיהין מעכשיו ולאחר מיתה מגורשת ואינה מגורשת דספיקא הוי אי תנאה הוא אי חזרה הוא כ"ש מעכשיו ולא תתגרשי אלא לאחר ל' שאינה מגורשת מעכשיו וכן מצינו לענין קדושין דמעכשיו ולאחר ל' ספיקא הוי כרב דאמר מקודשת ואינה מקודשת לעולם דמספקא לן אי תנאה הוי אי חזרה הוי זו מתשובת ה"ר אברהם בר' דוד ז"ל אבל דברי הרב ר' אפרים לפי דעתי לא עלו כהוגן שהרי מ"מ אפי' נתקרע הגט או שאבד מגורשת ואינה מגורשת היא דהא אמר מעכשיו ואם יאמר הרב ששאל רמי בר חמא אם היא מגורשת לגמרי מפני שהוא בצדי רה"ר כבר חזר בו מפירושו שהרי אנו מסופקין שמא חזרה היא והוה ליה כלאחר ל' יום גרידא ולפיכך אנו אומרים שאינה מגורשת לגמרי כשנשרף הגט או שאבד ואם אתה אומר בהניחתו בצדי רה"ר מגורשת גמורה א"כ אפי' בשלא מעכשיו נמי שהרי אין הדבר פשוט שיהא כאן מעכשיו וכן נמי לא משמע דר"נ בדאמר מעכשיו הוא דא"כ בדבר שבממון מאי איריא אגם אפי' רה"ר נמי דגופיה קני מהיום ופירי לאחר ל' וקנין פירות ממילא אתי ולא בעינן רשותו ולא ידו אלא כמתנה לאכול פירות מכאן ועד ל' יום וכי מלו תלתין ממילא קני ואפי' לאחר מיתה כדאמרי' בכותב נכסיו לבנו מהיום ולאחר מיתה בפ' יש נוחלין אלא ודאי בדלא אמר לה מעכשיו היא ודכוותה בעי מיניה רמי בר חמא מר"ח ואפי' אמר מעכשיו ונפקא מינה אי מגורשת גמורה או מגורשת ואינה מגורשת ששתי בעיות הללו אחת הן

כמו שפירשתי והכי מיבעיא ליה לרמי אם נטילה זו שנטלתו מידו עולה לה שתקנה בה לאחר ל' כל זמן שהגט במקום שיש לה רשות להניח אע"פ שאין אותו מקום קונה לה ואתו למיפשטא מדר"נ דאמר משיכה קונה לאחר ל' אע"פ שאינה קונה עכשיו וכן נטילת הגט ואנן לא קיייל כר"נ מסוגיין דבפ' האשה שנפלו דאתיא כר"י דאמר לא קנה אלא בדאמר מעכשיו וסוגיין בעלמא נמי כוותיה כמ"ש בה"מ עצמו וממילא מיפשטא בעיא דרמי דהיכא דאמר מעכשיו מגורשת ואינה מגורשת והיכא דלא אמר מעכשיו אינה מגורשת כלל שאין משיכה והגבהה קונין אלא לשעתן ולא לאחר זמן כדר"י ולא כדברי בה"מ ז"ל שאמר אינה מגורשת ולחומרא שלפי דבריו חולצת אלא בין לחומרא בין לקולא אינה מגורשת ואם תיקשי היאך לא פשטוה מדר"י איכא למימר כיון דכי אתא רב דימי אמר סתם קנה ולא פי' דלמא מיפלג פליג אדרבין ואפי' לא אמר מעכשיו קנה א"נ משום דר"ח גופיה כרמי בר חמא ס"ל מדאמר ליה אינה מגורשת משום דצדי רה"ר כרה"ר דמי ולפיכך הקשה לו רמי בר חמא אדרבה מגורשת מדר"נ דכאגם דמי אבל אנן כר"י קי"ל וכדמתרצי אמוראי אליביה דסוגיין הכי ודר"נ גופיה לא פליג בהדיא עליה ואיכא לתרוציה במעכשיו כרב דימי ומעתה למדנו שאין צריכות הללו צריכות תשלום ההלכות שכבר נפשטו מדר"י כך נראה לדעת רבינו ז"ל וכבר הגענו בכתובות לנוסחא קדמוניות שבהלכות שהוגהה בקדושת ידי המחבר ז"ל והיתה זו השמועה כולה כתובה שם ונמחק הכל וכן בדין וכן אני אומר במה ששאל רמי אם צדי רה"ר כרה"ר כבר נפשט מסוגיא דבפ' אלו נערות דאמרי' התם בין לרבנן בין לר' אליעזר לענין מקנה צדי רה"ר לאי כרה"ר דמי אלא כסימטא דמי וכן לענין ארבע אמות בפ"ק דמציעא:

דף מ.

כתוב בספר המאור מתני' אמר לה כנסי שט"ח זה או שמצאתו מאחוריו וכו' ואיכא דקשיא ליה הא דגרסי' בפ' הניזקין אמר רבא מעדותו וכו' עד ה"ז מגורשת:
אמר הכותב דברי תורה עניים במקומם ועשירים במקום אחר דתניא בספרי ונתן בידה ושלחה מביתו מכאן אמרו כתב גט לאשתו ואמר לה כנסי שט"ח זה וכו' ושנו עוד בתוספתא הוליך אשתו אצל לבלר ונטל גיטה ונתנו לה ולא אמר לה (הרי) הא גיטך ר"י אומר אם עסוקין באותו ענין מגורשת ואם לאו אינה מגורשת ולפי זה הא דקתני מתני' כנסי שט"ח זה לא נצרכה אלא אפי' במדבר עמה על עסקי גיטה דאי יהיב לה ושתיק או דאמר לה כנסי זה הוי גט וכיון דיהיב לה בהאי לישנא לאו לגירושין משמע ובעינן ושלחה וכן סיפא מצאתו מאחוריו כיון דאיהו הוא דשדיא בה ידא אינו גט דכל שמדבר

עמה אתן לך גט ונתן לה שטר סתם הוכיח תחלתו על סופו שהוא הגט והם הגירושין דמשלים דבורו הוא אבל זו שתפסה לעצמה שטר ממנו אע"פ שמדבר עמה אינו גט ובכולהו לא חיישי' לבטול דאם איתא דבטליה לעדים הוה אמר ואע"ג דלא אמר להו מעיקרא ראו גט זה שאני נותן לאשתי דכל לשון סתום בפניה אינו אלא משום כסופא:

דף מא:

ועוד מתני' כתב לשם מלכות שאינה הוגנת וכו' רישא דמתני' נקט ואסיפא קאי וכו' גם הרי"ף ז"ל טעה בזה שלא הזכיר שמעתתא דר"י אמר שמואל:

אמר הכותב יודע אני שדברי ה"ר יעקב הם אבל על בה"מ אני תמה היאך הוא תוקע עצמו בדבר הלכה שאין לה הכרע וקורא לאבות העולם טועים ולא עוד אלא שצורת השמועה ופשטה כדבריהם כן היא שאם דברי רב הונא ורב לאו אשלום מלכות קיימי היה להם לפרש היה במזרח וכתב במערב לדברי חכמים הולד כשר ומאחר שהם סמוכין לדברי ר"י אמר שמואל ולעובדא דרבא דאיירי בשלום מלכות ש"מ אף היא בשלום מלכות איתא ועוד דר"נ בר חסדא דשלח ליה לרבא כה"ג מאי מי לא שמיע דשמואל ומאי תיבעי ליה ורבא נמי הוה ליה למימר חדא דאמר שמואל אבל חכמים אומרים וכו' ועוד בהא אפי' ר"מ מודה אלא סוגיין דלא כשמואל דרב פליג עליה ומש"ה מיבעיא ליה כה"ג מי אית ביה משום שלום מלכות ושלח ליה אפי' ר"מ דמחמיר בשנוי מטבע דגיטין מודה בהא ולאו למימרא דרבנן פליגי בהכשר שלום מלכות אלא דר"מ אמרה ומחמיר בה ועוד שאמרו בפ' המגרש והא איכא שלום מלכות לרבנן ומה שפי' רישא משום סיפא אינו כלום שאין לשון משנתינו שלום מלכות כדי שנאמר רישא דמתני' נקט ומסיפא פריך אבל ה"ר יעקב ז"ל יצטרך לפרש דרישא נקט ומכולה פריך לר"מ וכי מתרץ ליה לר"מ הדר לאקשויי אלא לרבנן מא"ל דמ"מ קשיא סיפא ושיטה קצרה היתה ועם כל זה קבלת הראשונים תכריע ומחוורת היא מזו ונכונה ממנה כדפרישית ועוד שהיא לחומרא:

כתוב בספר המאור כל התנאין פוסלין בגט פי' אם כתבו בתוכו ונ"ל ה"מ בשלא נתקיים התנאי וכו' אבל אם נתקיים אין ע"מ ושאר תנאין פוסלין בכתיבת הגט ובירושלמי גרסי' א"ר יודן בשבטל תנאו אבל אם לא בטל תנאו אף רבי מודה:

אמר הכותב לפי שלא כתב מה למעלה מה למטה נראה כראיה לדבריו אבל הירושלמי מתחלתו כך היא גבי מתני' דתנן איזה מהם שארצה אגרש פסול לגרש בו דמקשי' התם מכיון שנתנו לה יעשה כמי שהיה כרות לשמה משעה ראשונה ר"י בשם ר' בון בר חייא דר"ש הוא וכו' כלומר דל"ל ברירה ר' חנינא אמר דרבי היא א"ר יוחנן ותני כן כל התנאין

פוסלין בגט דברי רבי וחכ"א את שהוא פוסל בפה פוסל בכתב ואת שאינו פוסל בפה אינו פוסל בכתב הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני הואיל והוא פוסל בפה פוסל בכתב ה"ז גיטך ע"מ שתתני מאתים זוז הואיל ואינו פוסל בפה אינו פוסל בכתב אמר ר' יודן מה פליגין בשבטל תנאין אבל אם לא בטל תנאין אף רבי מודה הדה אמרה כל התנאין דתנינן בגיטין דלא כרבי אר"ח תמן כותב ע"מ כן ברם הכא בנותן ע"מ כן ר' עזרא בעא קומי ר' מנא הדא אמרה אין טפסים כרבי א"ל מי את בעי מרבי רבי כר"י דר"י פוסל בטפסים זו היא גירסת הירושלמי אם כפשוטו כדברי בה"מ למה א"ר יודן הדה אמרה כל התנאין ששנינו בגיטין דלא כרבי אבל כך פירושו מתני' רבי היא דל"ל ברירה דאמר שכל התנאין פוסלין בגט ואפי' כתב הרי את מותרת לכל אדם ע"מ שתתני מאתים זוז ונתקיים התנאי לפי שמשעה ראשונה לא כרות גיטה ואין אומרים לכשנתקיים התנאי נתברר שכרות היה מתחלתו ואמר ר' יודן כשנחלקו רבי וחכמים בכתב אבל על פה אינו פוסל בשחזר הבעל ובטלו שכיון שלא כתבו ואח"כ חזר הוא עצמו ובטל ש"מ דלא דעתיה בתנאיה ומשעה ראשונה על דעת כריתות גמור נכתב אבל אם לא בטל תנאיה אף רבי מודה שכל הפוסל על פה פוסל בכתב שלדעתו כל התנאין פוסלין בין על פה בין בכתב שמשעה ראשונה על תנאי היה ולא אמרי' כשנתקיים התנאי תחול למפרע דל"ל ברירה כדאמרן ולפיכך אמרו הדה אמרה כל התנאין ששנינו בגיטין דלא כרבי ורבי חנינא פליג ואמר בין ביטל בין לא ביטל לא פסל רבי בעל פה דהתם כדרבי וכן במתני' כותב ע"מ כן הוא ע"מ שתתני לי ע"מ שאיזו שארצה אגרש וכיון ששמותיהן שוות כמי שנכתב התנאי בגט הוא ואינו כריתות אבל תנאי שבעל פה אינו אלא כנותן ע"מ כן ומכיון שלא כתבו רוצה הוא שתהא כתיבת הגט כרות לגמרי הלכך כשנתקיים התנאי הוי גט וכן אם חזר וביטל והקשו עליו הדה אמרה אין תופסין כרבי שכיון שהוא מכשיר בנותן ע"מ כן למה הוא פוסל בכותב ע"מ כן לאחר התורף לית ליה דין תופס ודין תורף א"ל מה אתה אומר על רבי שהוא סובר כר"י שהוא פוסל בטופסים שהיה עושה תופס כתורף לגמרי דתנן ר"י פוסל בכולן וי"א שהגירסא בהיפך מה פליגין בשלא ביטל תנאין אבל אם ביטל תנאין אף רבי מודה שכיון שחזר ובטלו אגלאי מלתא דמעיקרא גמר לגרש ועל דעת כריתות גמור נכתב (אמר) [אמת] אין הירושלמי סיוע לדברי בה"מ כמו שכתב אבל הוא קושיא עליו אלא שאין לנו לסמוך על הירושלמי בזה וכשנחזיר לגמ' שלנו אין לומר כן שהרי גזרו ע"מ אטו חוץ וחוץ בין שחזר ומחקו בין שלא חזר ומחקו אלא שקיימה תנאה פוסל ופסולו תורה ודירושלמי פליגא אגמ' דילן דהכא מפרשינן משום גזירה והתם משום ברירה ולא כרות גיטה ומה שפי' דר' זירא ורב ספרא תרוייהו

פליגו עליה דרבא אני אומר דרב ספרא לא מכרעא אי כמר אי כמר והכי פירושא דמתני' לאחר התורף היא וס"ד כי פסיל חוץ בכתב ה"מ לאחר התורף אבל לפני התורף אפי' על פה נמי פסיל קמ"ל דמתני' ה"ק בכתב פוסל ואפי' לאחר התורף אבל על פה אינו פוסל לעולם ואפי' לפני התורף ולא אשכח תנא פסולא לעולם אלא או בכתיבה או על פה בשעת נתינה והיינו דפסק רבינו הגדול ז"ל כרבא ועוד דברייתא דאבוה דר' אבין כרבא דיקא ור' זירא איצטריך לאפוכא לגמרי לטעמיה ושנויא הוא ולא סמכינן עלה כמו שהודה בעל המאור ז"ל:

דף מה:

ועוד הא דאתקין רב בגיטי מן יומא דנן ולעלם לאפוקי מדר"י וכו' תקנתא נינהו לשופרא דגיטי להרחיק מן הלעז וכו' והרי"ף ז"ל פסק בענין זה במשנה ורבותינו התירוה לינשא ובמס' ב"ב בפ' י"נ שלא כדברינו:

אמר הכותב והא ר"א בר חייא ור"ח בר אבא משמיה דר"י אמרו שר"י הנשיא הורה ולא הודו לו כל סייעתו כלומר שלא הודו לו בית דינו כדאמרי' בירושלמי ב"ד חלוק עליו בגיטין ואמרי לה כל שעתו כלומר כל ימיו לא מצא מי שהודה לו לא בבית דינו ולא בב"ד אחר וא"כ אנו היאך נעשה מעשה כרב והא קי"ל רב ור"י הלכה כר"י ועוד דחזינן לרב דחש לה אבל אין אנו יוצאין מידי ספק הלכך חולצת:

דף מו.

ועוד כתב בכתב ידו ואין עליו עדים כתב ה"ר אפרים ז"ל הא דאמר מרן לא מסתבר וכו' ודקאמר מרן ז"ל נמי דבחדא מינייהו סגיא א"כ מאי עדי מסירה כרתי דקאמר ר"א אף עדי מסירה כרתי מיבעיא ליה:

אמר הכותב זו אינה קושיא שאילו אמר כן יש במשמע שאף עדי חתימה כרתי כלומר שאין הגט כורת עד שיהיו שם עדי חתימה ועדי מסירה לפיכך אמרו לר"א עדי מסירה כרתי ולכתחלה נמי צריך עדי מסירה שלא תהא צריכה לשמור גיטה לקיימו כמו שכתב רבינו עצמו ז"ל ולא שייך למימר אף עדי מסירה כרתי ובה"מ הקיפנו תשובות שאין בהם ממש שמה שהקשה מההיא דשני שטרות היוצאים ביום אחד פלוגתא דרב ושמואל בכתובות בפ' מי שהיה נשוי דאוקימנא רב כר"מ ושמואל כר"א ואמר דאם איתא דר"א ס"ל עדי חתימה נמי כרתי על מה פליג שמואל עליה דרב ומאי טעמיה אינה קושיא למי שיודע לפרש דרב סבר כר"מ דאמר עדי חתימה כרתי ואלו שניהם נחתמו ביום

אחד דשניהם זוכין כאחד דבמקום שאין כותבין שעות מדגלו דעתייהו דאין מקפידין על הקודם לחבירו ואפי' זה נכתב שחרית וזה מנחה אין זה זוכר מזה שא"ת כתב ומסר לראשון ושוב אינו יכול לחזור בו ולא לכתוב לשני דינא דחלוקה שכיחא טפי לר"מ דלא עביד איניש למעבד הכי כלל דכיון שכתב ומסר הלה מפרסם זכותו והיאך חוזר וכותב לשני הלכך ליכא למעבד שודא לר"מ ושמואל כר"א דאמר אפי' אין עליו עדים אלא שנתנו בפני עדים כשר והכא י"ל האחד חביב עליו יותר וקדם ומסרו לו ואת השני הטעה הא למדת שאין עדי חתימה כורתין בו באותו יום ואינן כורתין אלא מסוף היום ואילך שאין מקפידין לכתוב שעות המוכיח בחתימה והוא הכורת בו בלא מסירה ולפיכך צריכין לעדי מסירה להיות כורתין בו ביום שבמסירה אדם קונה לשעות וה"ל כאילו נכתב זה בסוף היום וזה נמסר תחלה לכתיבה שלו הלכך דינא דשודא שכיחא טפי וא"ת כיון דלא צריך לעדי מסירה במקום שיש עדי חתימה דלמא בלא עדי מסירה מסר. לענין דיני ממונות מסירת בעל דין כמאה עדים. ועוד היינו שודא דאמרי' הכי הוה לפי שרצה לזכות את הראשון ואת השני הטעה שהרי אפי' במסירה אפשר שמסר בבת אחת ושניהם זוכין כאחד ואפ"ה אומרין בזה אחר זה הוה מעשה ועבדינן שודא ומאי דאמרי' בפירקין בסמוך דאי ר"א כיון דאמר עדי מסירה כרתי הא לא ידעי בהי מינייהו מגרשה משום דקס"ד דכי היכא דר"מ בעי חתימה לשמה משום דעדי חתימה כרתי ה"נ בעי ר"א נתינה לשמה מפני שעדי מסירה כרתי הלכך לדידיה הא דכתב רחמנא לה לשמה לאו אוכתב בלחוד קאי דהוא כתיבת הגט שאין כריתות הגט בכתיבה זו אלא אף בעדי מסירה אלא אוכתב ונתן קאי וכשם שצריך כתיבה לשמה לר"א אפי' כשיש שם עדי חתימה משום דליכא למימר וכתב אחתימת עדים בלחוד קאי שהרי פעמים שאין העדים חותמין על הגט כך צריך נתינה לשמה מפני שפעמים שהוא נמסר בעדי מסירה וצריך שיהא כריתות לשמה הלכך אפי' יש שם עדי חתימה נמי דהאי לה לשמה אוכתב ונתן בידה קאי. ומתשובה שהשיב אביי אתה למד דאמרי' אימר דבעי ר"א כתיבה לשמה נתינה לשמה מי בעי אפי' ליכא עדי חתימה אלמא לר' ירמיה מסירה ככתיבה וצריכה לשמה אפי' יש שם עדי חתימה והיינו דמקשינן ומפרקינן בפ"ק אי ר"א חתימה לא בעי דהא כי יהיב לה בפני שנים יהיב לה והוו להו עדי מסירה וכרתי ומסקי' כי לא בעי ר"א חתימה לשמה היכא דליכא עדים כלל היכא דאיכא עדים בעי דאמר ר' אבא וכו' והכא נמי משעת כתיבתו נפסל חיישינן דלמא מסר לה בלא עדי מסירה דעדי חתימה נמי כרתי וחתימה זו דהיא שלא לשמה אינה כורתת:

עוד אשוב להשיב על דברי החולקים על רבינו הגדול ז"ל בזה שמה שפי' רבינו [אפרים]

תלמידו ז"ל דהיכא דהוציא גט ונתקיים בחותמיו סבר ר"א כיון דמעיקרא צריך עדי מסירה מימר אמרי' דמידע ידע הא מלתא ובעדי מסירה מטא לידיה אינו נכון שאין כל עם הארץ יודע כן ואין לסמוך על חתימת העדים שהרי כן כותבין גט לאיש ואע"פ שאין אשתו עמו וכל דמגרש לאו בבי דינא מגרש כדאמרי' בפ"ק דמציעא ועוד אם בא הבעל וערער היכי לא משגחינן ביה. משום לשמה דהוא מלתא דספרי וסהדי וסתם ספרי דיינא מיגמר גמירי חששו במדינת הים. משום חששא זו דסתם אינשי לא גמירי לא חיישינן ואפי' בא הבעל וערער לא משגחינן ביה אתמהא. ועוד א"כ אפי' גט שאין עליו עדים ואין אנו יודעים אם מסרו לה בפני עדים אם יש עדים שראו אותו בידו של בעל דליכא למימר איהי זייפתיה ליכשר דודאי בעל מסר לה ומידע ידיע דצריך עדי מסירה ובעדים אמטייה לידה ואצ"ל כתוב בכתב ידו ואין עליו עדים שאע"פ שאין עדי מסירה באין לפנינו כשר ותינשא ולמה צריך עדי חתימה ומסתברא נמי מדאמרי' הלכה כר"א בגיטין אבל לא בשטרות ש"מ עדי חתימה כרתי בין בגיטין בין בשטרות אלא שאין עדי מסירה כורתין בשטרות משום דבעינן למען יעמדו ימים רבים א"נ דלא גבי ממשועבדין דל"ל קלא אלא אי ס"ד אין עדי חתימה כלום בגיטין היאך הוכשרו בשטרות והלא כאן וכאן ספר כתיב ועוד היכי לא משתמיט תנא ותני יש עליו עדים ולא נתנו לה בפני עדים ר"א מכשיר וחכמים פוסלין ועוד דמתני' דיקא דקתני ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר ואע"פ שאין שם עדי מסירה ולא חלק ר"א אלא שאמר אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר משמע שאילו לא נתנו לה בפני עדים אית ליה ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר דאי לא ליתני ר"א אומר אם נתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים ואם לאו פסול והולד ממזר ותנן נמי כתבו עדים בראש הדף מן הצד או מאחוריו בגט פשוט פסול ודאי לר"א נתנו לה בפני עדים כשר דהא לאו מזוייף מתוכו הוא ולא אתי [למיסמך] עליה ודמי לשני גיטין פסולין דמכשר בהו ר"א בעדי מסירה כיון דפסולו ניכר מתוכו ולא אתיא למשריא בהאי גיטא וכן סיפא הקיף ראשו של זה בצד ראשו או בצד סופו כולה בעדי מסירה לר"א כשר וא"צ לפנים א"כ היאך שנינו פסול נימא תנן סתמא דלא כר"א וה"ל נמי מחלוקת ואח"כ סתם דהלכתא כסתם ור' ירמיה דמהדר אסתמי דלא כר"א לימא מהני אלא ודאי מתני' בעדי חתימה וקתני דפסולין לד"ה שאילו רצה ומסר לה בפני עדים כבר שנינו שר"א מכשיר. ועוד ראיה לדברי רבינו דאשכחן לשמואל דסבר עדיו בחותמיו זכין לו בפ"ק דמניעא אלמא עדי חתימה כרתי ושמעינן ליה הכא דאמר הלכתא כר"א אף בשטרות אלמא עדי מסירה כרתי אלא שמע מינה לר"א עדי חתימה כרתי כדברי רבינו הגדול ז"ל ותו לא מידי:

סליקא מסכת גיטין: